

קיר הדפים הלבנים

"יאלו" הוא רומן יפה ומתוחכם על פושע תמים שמתיישב לכתוב בכלא את סיפור חייו. ההישג הגדול של אליאס ח'ורי טמון ביכולתו לעורר אצלנו אהדה לגיבורו, למרות חולשותיו הרבות

אריק גלסנר

יאלו, אליאס ח'ורי, מערבית: מלי ברוך, אנדלוס, 317 עמ'

עיצוב עטיפה: שרף ואכר

ח'ורי חזר שוב ושוב אל הצמתים החשובים, מקודות מבט שונות ובהקשרים שונים. הריסוק הזה מזכיר את האופן שבו פועל הזיכרון האנושי

שהונחו לפניו" (עמ' 189). בשורה של טיטות, בעקבות חשבון הנפש שהוא עורך בתא הצינוק כשגופו המעונה משווע להקלה, מספר יאלו על חייו באופנים שונים ומזוויות שונות, ומתעכב כל פעם על מוקד אחר שהוא מוצא לחייו. "יאלו היה סופר", אומר המספר בחייוי שהוא למעשה אירוניה עצמית, "היה מגולל את זיכרונותיו ברצף" (עמ' 148). אולם לצד ההישג המבני-פסיכולוגי-פילוסופי הזה, של משחקי הפירוק והרכבה הביוגרפיים, נמצא ההישג החשוב יותר של הרומן. ח'ורי מצליח לעורר בלבנו אמפתיה לדמות של פרחת במקרה הטוב ושל פושע במקרה הרע, שאופני חשיבתו עמומים ופרימיטיביים למדי. יאלו מעורר את אהדתנו, קודם כל בזכות תמימותו הגובלת בטיפשות. הוא מגסה, בכנות תמימה, להסביר לחוקר מה פירושה של אהבתו האובססיבית לשירין ("אהבה היא צלב, ארוני"). בתמימותו הוא סבור שהמשפט והעינויים קשורים למעללי המין המפוקפקים שלו, ואינו קולט שענייני האונס שוליים בעיני החוקר לעומת האשמתו בהנחת המטענים. במדינה מרוסקת כמו לבנון, בורות פוליטית יכולה לעלות לך בחיך,

בספרות, כמו בחיים, תחכום ויצריות לא תמיד מסתדרים יחד. אבל הסופר הלבנוני אליאס ח'ורי, מבכירי כתבי הערבית כיום, מצליח ב"יאלו" לשרטט דמות יצרית מאוד, כמעט פרימיטיבית ולפעמים חייתית, ולעשות זאת באופן מתוחכם להפליא, אשר מובא לקורא העברי בתרגומה המשובח של מלי ברוך.

תהייה ברבר מהותן של ביוגרפיות היא שעומדת בשורשו של הרומן הלופת הזה, אשר גיבורו, דאניאל אפיד (יאלו), נולד בביירות ב-1961 למשפחה חד הורית השייכת למיעוט הנוצרי הסייאני. במלחמת האזרחים בלבנון, שפרצה ב-1976, נטל יאלו חלק כלוחם בפלאנגות הנוצריות. ב-1989 ניסה יאלו בלא הצלחה לחיות בפריז, ומשם חזר חסר כל והיה לשומר בביתו של סוחר נשק לבנוני בפלוגה. בחורשה בבלונה, באתר התיירות מינית, הסתכר יאלו במציצנות ולאחר מכן בשוד של הזוגות המבוהלים ובאקטים מיניים מפוקפקים. הוא התאהב אנושות באחת מהנשים בחורשה, שירין, נערה גחמנית ו"מתחכמת", ששיגרה לעברו מסרים סותרים. בפתח הרומן, כאשר השנה היא כבר 1993, אנהנו פוגשים את יאלו במעצר כשהוא עובר מסכת עינויים מחרידה, לכאורה בעקבות האשמה באונס מצד שירין, אבל למעשה מתוך כוונה של המשטרה לקשר אותו להטמנת מטענים בשליחת ישראל.

הביוגרפיה, כפי שהוצגה כאן, היא מסודרת ומשוחזרת, אך ח'ורי מציג אותה בצורה מרוסקת. אין מוקדם ומאוחר בהצגת הריסוסים הביוגרפיים, וח'ורי חוזר שוב ושוב אל כל הצמתים החשובים, מנקודות מבט שונות ובהקשרים שונים. הריסוק הזה, שנעשה במיומנות, כך שהקורא אינו מאבד את האוריינטציה הכללית ואת התשוקה לדעת עוד על יאלו, מזכיר את האופן שבו פועל הזיכרון האנושי, כך שבזמן הקריאה נדמה כי מוצג לפנינו האופן המבולגן והאובססיבי שבו רואה יאלו את חייו, למרות שרטיסי החיים מסופרים על ידי מספר חיזוני. העניינים מסתבכים יותר (ומסתבכים לטובה) לקראת סוף הרומן, כאשר יאלו מתבקש על ידי החוקר לכתוב את הודאתו (את "סיפור חייו", אומר החוקר). יאלו התמים, שמבין את דרישתו של החוקר כפשוטה – כלומר שמוטל עליו לכתוב את הביוגרפיה שלו – ניצב מול "שני הקירות האלה הצרים עליו: הקיר האפור של הכלא (...) וקיר הדפים הלבנים

ויאלו, ש"לא התמצא בנבכי הפוליטיקה הלבנונית ולא בשפת המלחמה, ותמיד הרגיש שהוא זר" (עמ' 128), אינו מבין שהדפים הלבנים מונחים לפניו לא לשם חזרה בתשובה, ו"שהשיטה הזאת לסחיטת הודאות מנאשם היא השיטה הנפוצה ביותר לטיפול באסירים פוליטיים בעולם הערבי" (עמ' 189). רק במעומעם, באחד הדימויים העזים ברומן, מבין יאלו שכמו במקרה של הריונון, ייתכן שהחוקרים "יבשלו אותו בריו שלו".

אפילו בעניין מעללי המפוקפקים בחורשה מצליח ח'ורי לשמר את אהדתנו ליאלו, "האדם הקטן", שנלכד בסבך של כוחות גדולים ממנו שהוא אפילו לא עומד על טיבם: "נכון שאנסתי, אבל לא ידעתי שזה מה שנקרא אונס. חשבתי שככה הסקס – אתה בא אל האשה, ואין צורך בהסברים. וזאת היתה טיפשות" (עמ' 221).

יאלו, שמתקשה בכתבת הביוגרפיה שלו, "מעדיף שיבואו הסופרים וינברו בחייו, אם יש להם עניין לכתוב סיפור אהבה שלא דומה לאף סיפור אהבה אחר" (עמ' 214). בנעוריו, אמו "היתה שמה לו אבן חצץ קטנה מתחת ללשון, כדי שילמד לדבר בלי לגמגם" (עמ' 20). ח'ורי, כמו מתוך היענות לבקשתו של יאלו עצמו וברומה לאמו, מנסה ברומן הזה לתת פתרון פה לדמות שאינה מלבבת במיוחד במבט ראשון, והצלחתו להעניק לקוראים את היכולת להבין את הגיבור הזה, שגרל בבית עגום ושבזר ונלכד בסבך של מלחמת אזרחים ולאחר מכן בסבך יצריו, היא הצלחתה של הספרות לקרב אלינו רחוקים (או רחוקים-כביכול). עם זאת, הרומן מתארך מעט והתובנות שיאלו מגיע אליהן לקראת סופו חורגות מיכולותיו האינטלקטואליות כפי שנפרשו לאורך רוב חלקיו. מפתה לקשור, לסיום, את העיסוק של ח'ורי בשחזור של נרטיב אישי, שהוא בעל השלכות לאומיות (שבא לידי ביטוי גם ברומן הקודם שלו שתורגם לעברית, "באב אל שמש", שעסק בנרטיב הפלסטיני) להיותו סופר שפועל במציאות פוליטית שסועה, אשר בה נלחמים ביניהם נרטיבים מתחרים "המנפצים" זה את זה ללא הרף. מפתה, כאמור, אולם תובנה זו עומדת בסתירה מסוימת למהותו של הרומן, המנסה לחלץ סיפור חיים רוטט ואינדיבידואלי מתחת להריסות הפוליטיות וההכללות הלאומיות של לבנון. משום כך, אף שיש תוקף לפרשנות פוליטית, הרי שמקומה הוא בהחלט מקום משני.